умови для гармонійного розвитку особистості дитини та її становлення як свідомого громадянина України.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: метод. рекомендації. Київ: Фенікс, 2022. 64 с.

2. Гавриш Н. В., Косенчук О. Г., Піроженко Т. О. Моя країна – Україна: парціальна програма патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Харків: Ранок, 2023. 64 с.

3. Гордій Н. Виховання патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобом дитячої художньої літератури. *Освітні обрії*. 2021. № 1 (52). С. 57–62.

4. Греськова В. В. Формування національної свідомості дітей дошкільного віку засобами народної іграшки. *Наукові записки Тернопільського нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка*. 2022. № 2. С. 51-55.

5. Єпіхіна М. А., Курило Н. О. Формування основ патріотичного виховання у дошкільників засобами народознавства. *Науковий вісник Ужгородського ун-ту*. 2017. Вип. 1 (40). С. 96-100.

6. Коваль Т., Комарівська Н., Колеснік К. Український дитячий фольклор (матеріали для вивчення з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку): навчально-методичний посібник. Вінниця: ВДПУ, 2024. 142 с.

7. Лісовець О. В. *Національно-патріотичне виховання з основами народознавства*: навч. посіб. для здобувачів вищої освіти за спец. 012 Дошкільна освіта. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2022. 111 с.

8. Матвієнко С. І. Особливості забезпечення наступності у національно-патріотичному вихованні старших дошкільників і молодших школярів. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2022. № 4. С. 17-23.

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анна Присташ, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Науковий керівник: Л. Є. Перетяга, доктор педагогічних наук, професор,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

FORMATION OF COGNITIVE ACTIVITY IN OLDER PRESCHOOLERS AS A PREREQUISITE FOR SUCCESSFUL LEARNING IN PRIMARY SCHOOL

Anna Prystash, master's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. *В статті розкриваються особливості формування пізнавальної активності старших дошкільників як важливої передумови успішного навчання у початковій школі. Автор проаналізував ефективні методи та прийоми розвитку допитливості, самостійності та пізнавального інтересу дітей в умовах закладу дошкільної освіти та сім'ї.*

Ключові слова: *пізнавальна активність, старші дошкільники, мотивація навчання, пізнавальний інтерес, дошкільна освіта, початкова школа.*

Abstract. *The article explores the specific features of fostering cognitive activity in older preschoolers as a crucial prerequisite for successful learning in primary school. The author analyzes effective methods and techniques for developing children's curiosity, independence, and cognitive interest within both preschool education institutions and family environments.*

Keywords: *cognitive activity, older preschoolers, learning motivation, cognitive interest, preschool education, primary school.*

Сучасна система освіти України орієнтується на компетентнісний підхід, який передбачає не лише засвоєння дитиною певного обсягу знань, а й формування здатності самостійно здобувати інформацію, аналізувати її та використовувати у практичній діяльності [5]. Саме тому особливого значення набуває проблема розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку як важливої передумови успішного навчання у початковій школі. Пізнавальна активність розглядається як інтегральна якість особистості, що проявляється у прагненні дитини до пізнання навколишнього світу, бажанні ставити запитання, знаходити відповіді, експериментувати та самостійно вирішувати проблемні ситуації. У старшому дошкільному віці закладаються основи навчальної діяльності, формується ставлення до процесу пізнання, тому саме цей період є найбільш сприятливим для розвитку допитливості та ініціативності.

У сучасній психолого-педагогічній літературі, зокрема у працях Л.Варяниці, припускається, що структура досліджуваного феномену містить три основні компоненти пізнавальної активності: мотиваційний, змістово-операційний та емоційно-вольовий [2]. Мотиваційний компонент пов'язаний із наявністю пізнавального інтересу та бажанням дитини отримувати нові знання. Змістово-операційний компонент передбачає сформованість елементарних розумових операцій: аналізу, порівняння, узагальнення, класифікації. Емоційно-вольовий компонент характеризується наполегливістю, самостійністю та здатністю долати труднощі під час виконання завдань. Своєю чергою, Т.Піроженко наголошує, що комунікативно-мовленнєвий розвиток виступає важливою передумовою та надійним чинником якісного функціонування цих компонентів і загального розвитку пізнавальної сфери у старшому дошкільному віці [3].

Дослідження свідчать, що діти з високим рівнем пізнавальної активності легше адаптуються до умов шкільного навчання. Вони швидше включаються у навчальний процес, виявляють ініціативу, ставлять змістовні запитання та прагнуть самостійно виконувати завдання. Натомість діти з низьким рівнем пізнавальної активності часто потребують постійної допомоги дорослого, швидко втрачають інтерес до навчання та уникають складних завдань.

Ефективне формування пізнавальної активності можливе лише за умови використання сучасних педагогічних методів та прийомів. Одним із найрезультативніших є проблемне навчання, яке передбачає створення педагогом проблемних ситуацій. Наприклад, вихователь може поставити дітям запитання: «Чому одні предмети плавають у воді, а інші тонуть?» або «Чому змінюються пори року?». Такі запитання стимулюють мислення дитини, викликають бажання шукать відповіді та робить власні висновки.

Важливе значення має дитяче експериментування. Проведення простих дослідів із водою, піском, магнітами, рослинами чи повітрям сприяє розвитку дослідницьких умінь та підтримує природну допитливість дошкільників. У процесі експериментування діти навчаються спостерігати, аналізувати результати та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Не менш ефективною є проєктна діяльність. Робота над невеликими проєктами допомагає дітям вчитися планувати свої дії, співпрацювати з однолітками та презентувати результати власної діяльності. Наприклад, проєкти на теми «Моя сім'я», «Світ професій» або «Таємниці природи» розширюють кругозір дітей та формують позитивне ставлення до пізнання. Поряд із традиційними методами, значний потенціал для стимулювання допитливості старших дошкільників мають цифрові дидактичні засоби, інтерактивні освітні платформи та елементи STEM-освіти, що передбачені оновленим Базовим компонентом дошкільної освіти [1].

Особливу роль у розвитку пізнавальної активності відіграє сім'я. Батьки мають підтримувати інтерес дитини до навколишнього світу, відповідати на її запитання, читати

пізнавальну літературу, залучати до спільних спостережень та дослідів. Позитивний приклад дорослих, їхня зацікавленість у пізнанні нового стимулюють активність дитини та формують стійку мотивацію до навчання.

У контексті забезпечення наступності між дошкільною та початковою ланками освіти, як зазначає О.Савченко, саме сформована пізнавальна активність мінімізує тривалість адаптаційного періоду першокласника та закладає фундамент для успішного формування ключових компетентностей Нової української школи [4].

Отже, формування пізнавальної активності старших дошкільників є необхідною умовою успішної адаптації дитини до навчання у початковій школі. Цілеспрямована педагогічна робота, використання інтерактивних та інноваційних методів навчання, а також підтримка з боку сім'ї сприяють розвитку допитливості, самостійності й готовності дитини до подальшого поступу в умовах загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Київ, 2021. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu Bazovoho komponenta doshkilnoyi osvity.pdf (дата звернення: 20.03.2026).

2. Варяниця Л. О. Пізнавальна активність дошкільників: теорія та практика. Київ: Слово, 2019. 256 с.

3. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток як чинник формування пізнавальної активності. *Дошкільне виховання*. 2022. № 5. С. 12–17.

4. Савченко О. Я. Наступність у навчанні між дошкільною та початковою ланками. *Початкова школа*. 2023. № 1. С. 4–8.

5. Ткаченко Л., Михальчук Л., Калюжна Є., Перетяга Л. Інноваційні підходи до мовленнєвого розвитку дитини у дошкільній і початковій освіті. *Перспективи та інновації науки.* 2024. № 10 (44). С. 1035 – 1042.
URL: https://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/15646 (дата звернення: 20.03.2026).

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ У ФОРМУВАННІ МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дарина Революк, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Науковий керівник: К.А.Колеснік, доктор філософії (PhD), доцент,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

THE ROLE OF UKRAINIAN FOLK TALE IN THE FORMATION OF SPEECH SKILLS IN CHILDREN OF YOUNGER PRESCHOOL AGE

Daryna Revolyuk, master's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. *У статті розглянуто проблему формування мовленнєвих навичок у дітей молодшого дошкільного віку. Обґрунтовано значення української народної казки як ефективного засобу мовленнєвого розвитку. Проаналізовано особливості впливу казки на формування словникового запасу, навичок зв'язного мовлення в дітей трирічного віку. Висвітлено роль емоційної насиченості та образності казкового матеріалу в підвищенні мовленнєвої активності дітей. Доведено, що використання української народної казки в процесі освітньої діяльності сприяє комплексному розвитку мовлення, пізнавальної діяльності та комунікативних умінь дітей молодшого дошкільного віку.*